

Anne Saari ja Heidi Vilmunen

OPPIA IKÄ KAIKKI

Perehdytyskansio lastensuojelun perhetyöhön

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Helmikuu 2014

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Helmikuu 2014	Tekijä/tekijät Anne Saari ja Heidi Vilmunen
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi OPPIA IKÄ KAIKKI Perehdytyskansio lastensuojelun perhetyöhön		
Työn ohjaaja Kaija Koivusaari	Sivumäärä 44 + 3	
Työelämäohjaaja Kaija Jokela		
<p>Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen ja sen tilaajana on Peruspalvelukuntayhtymä Kallion lastensuojelun perhetyö. Työn tarkoituksena oli tuottaa selkeä ja ajanmukainen perehdytyskansio lastensuojelun perhetyöhön Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon.</p> <p>Opinnäytetyömme tavoitteena kehittää lastensuojelun perhetyön laatua perehdytyskansion avulla sekä helpottaa uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdytystä organisaatiossa. Perehdytyskansion tekemisen myötä halusimme lisätä myös omaa tietoutta perehdytyksen merkityksestä sekä lisätä omia valmiuksia lastensuojelutyön tekemiseen.</p> <p>Opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta, opinnäytetyön teoriaosuudesta sekä varsinaisesta perehdytyskansioista. Perehdytyskansiota tehdessä otettiin työelämän toiveet huomioon ja kansiota työstettiin yhdessä sen edustajien kanssa.</p> <p>Teoreettisessa viitekehyksessä käsitelimme perehdytystä, lastensuojelua, perhetyötä sekä sen keskeisiä periaatteita.</p> <p>Perehdytyskansioon kerättiin perhetyöntekijän työn kannalta olennaisia asioita, jotka olennaisesti helpottavat uuden työntekijän tuloa yksikköön. Tietojen keräämisessä työelämäedustajien mielipiteet kansion sisällöstä otettiin huomioon.</p>		
Asiasanat avohuollon tukitoimi, lastensuojelu, perehdytys, perhetyö		

ABSTRACT

Unit Ylivieska unit	Date February 2014	Author/s Anne Saari ja Heidi Vilmunen
Degree programme Degree programme of social Services		
Name of thesis Never too old to learn – An orientation folder for the new family welfare workers of child protection services		
Instructor Kaija Koivusaari		Pages 44 + 4
Supervisor Kaija Jokela		
<p>This Bachelor's thesis was working-life oriented, and it was commissioned by the child welfare services of Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. The purpose of the thesis was to produce a clear and up-to-date work orientation folder for new employees in the child protection and family welfare services of Peruspalvelukuntayhtymä Kallio.</p> <p>The aim was to develop the quality of the work of the child protection and family welfare services as well as to facilitate orientation of new workers and students in the organization. Through creating the orientation folder, we also wanted to increase our own awareness of the importance of (their own) orientation, as well develop our skills in child welfare work.</p> <p>The thesis consists of two parts, which include the theory and the actual orientation folder. In creating the folder the needs and hopes of working life were taken into account and thus the folder was drafted together with working life representatives. The theoretical frame work covered work orientation, child protection, and family welfare work well as its core principles.</p> <p>The information collected in the orientation folder included issues that significantly facilitate the entry of a new employee in the unit. The opinions of the representatives of working life were taken into account in collecting the data.</p>		
Key words child welfare, community care, family welfare, orientation,		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	3
2.1 Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus	3
2.2 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet	4
3 PEREHDYTTÄMISEN MÄÄRITELMÄ	5
3.1 Perehdyttämistä koskeva lainsäädäntö	6
3.2 Perehdyttämisen suunnittelu	7
4 LASTENSUOJELU	10
4.1 Lastensuojelulaki	10
4.2 Lastensuojelun avohuolto	11
5 PERHETYÖ	13
5.1 Lastensuojelun perhetyö	15
5.2 Vuorovaikutus ja dialogisuus perhetyössä	17
5.3 Perhetyön keskeiset periaatteet	19
5.3.1 Asiakslähtöisyys	19
5.3.2 Perhelähtöisyys	20
5.3.3 Lapsilähtöisyys	21
6 LASTENSUOJELUN PERHETYÖ PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ KALLION ALUEELLA	23
6.1 Perhetyön prosessikaavio	24
6.2 Perhetyön prosessi	25
6.2.1 Prosessin aloittaminen	25
6.2.2 Perhetyön alkaminen perheessä	27
6.2.3 Työskentely perheessä	28
6.2.4 Perhetyön arviointi	29
6.2.5 Perhetyön päättäminen	29
6.3 Kirjaaminen asiakastyössä	30
6.3.1 Asiakirjaan kirjattavat asiat	30
6.3.2 Asiakkaan osallisuus kirjaamisessa	31
7 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN	33
7.1 Työn jakautuminen	34
7.2 Tavoitteiden toteutuminen	36
8 POHDINTA	38

LÄHTEET
LIITTEET

42

KUVIO

KUVIO.1 Perhetyön prosessikaavio

24

1 JOHDANTO

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa ajanmukainen ja toimiva lastensuojelun perehdytyskansio Peruspalvelukuntayhtymä (PPKY) Kallioon. Organisaatiosta löytyy PPKY Kallion yleinen perehdytyskansio, mutta haluttiin tehdä vielä rinnalle oma perhetyöntekijöitä ajatellen. Ajatus perehdytyskansion tekemisestä lastensuojelun perhetyöhön tuli suoraan työelämästä, eli sen tilaajana oli Peruspalvelukuntayhtymä Kallion Perhepalvelukeskus.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio on yhteistoimintaorganisaatio, joka on aloittanut toimintansa vuonna 2008. PPKY Kallioon kuuluvat Ylivieskan ja Nivalan kaupungit sekä Alavieskan ja Sievin kunnat. Alueen väestöpohja on noin 33500 asukasta. Organisaation tehtävänä on vastata alueen terveys- ja hyvinvointipalveluista. Tällä alueella työskentelee yhteensä 9 lastensuojelun perhetyöntekijää.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä on toiminnallinen ja teoreettinen osuus. Tuotoksen, eli opinnäytetyön lopputuloksena on tuottaa perehdytyskansio lastensuojelun perhetyöhön Peruspalvelukuntayhtymä Kallion jäsenkuntiin helpottamaan tulevien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdytystä. Työhön perehdyttäminen on lakisääteistä. Työturvallisuuslain 14 §:ssä todetaan, että työnantajan velvollisuus on perehdyttää uusi työntekijä työhön.

Teoreettisessa viitekehyksessä avaamme keskeisiä asioita perhetyöhön liittyen, lastensuojelua, avohuollon tukitoimeja sekä perheyön prosessia. Perehdytyskansio on tehty perhetyöntekijöiden toiveita ja ajatuksia kuunnellen. Opinnäytetyömme on yksi osa sosionomi (AMK) opintojamme ja sen tekeminen vaatii itsekuria sekä

sitoutumista työn tekemiseen. Lisäksi se on vaatinut tiivistä yhteistyötä työelämänedustajien kanssa. Työn aihe kiinnosti meitä molempia, koska kummallakin on työkokemusta lastensuojelun työntekijänä ja tällä tavoin pääsemme osaltamme kehittämään lastensuojelun perhetyön laatua. Mielestämme saimme toteutettua perehdytyskansioista ajanmukaisen ja selkeän kansion, josta uusi työntekijä löytää tiedon nopeasti ja helposti. Kansio on myös helppo päivittää ajan tasalle, koska se löytyy sähköisenä versiona.

Huolellisella perehdyttämisellä on suuri merkitys uudelle työntekijälle, mutta siitä hyötyvät myös työnantaja ja koko työyhteisö. Perehdyttäminen vie aikaa, mutta kun siihen valmistautuu huolella ja tekee perehdyttämissuunnitelman, johon myös ajantasainen ja selkeä perehdytyskansio kuuluu, tehtävä helpottuu. Opinnäytetyössämme tuomme perehdyttämistä esille kirjallisuuden valossa.

2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Vilka ja Airaksinen (2003, 9) esittävät kirjassaan, että ammattikorkeakouluissa tehtävä opinnäytetyö voi olla joko toiminnallinen tai tutkimuksellinen. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistaminen. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy usein ohje, ohjeistus tai opastus, jota voi hyödyntää ammatillisessa käytännössä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi perehdyttämisoppaat ja turvallisuusohjeet.

Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu toiminnallisesta osuudesta, joka on näyte tekijän ammatillisesta tiedosta ja taidosta, sekä kirjallisesta osuudesta eli raportista, joka sanoittaa tekemisen. Raportissa kirjoitetaan opinnäytetyön lähtökohdista, tarkoituksesta ja tavoitteista, aiheen merkityksestä kohderyhmälle sekä esitellään teoreettinen viitekehys. Myös johtopäätökset, pohdinta ja prosessin arviointi kuuluvat raportin sisältöön. (Vilka & Airaksinen, 2010.)

2.1 Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa yhteistyössä työelämän edustajien kanssa perehdytyskansio lastensuojelun perhetyöhön Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon. Perehdytyskansion tarkoituksena on palvella niin uusia kuin vanhojakin työntekijöitä sekä työharjoittelijoita. Perehdytyskansion avulla pyrimme myös kehittämään lastensuojelun perhetyön laatua.

2.2 Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteena ovat:

1. Tuottaa perehdytyskansio yhteistyössä työelämän edustajien kanssa.
2. Kehittää lastensuojelun perhetyönlaatua Peruspalvelukuntayhtymä Kallio alueella.
3. Helpottaa uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdytystä organisaatiossa.
4. Perehdytyskansion tekemisen kautta lisätä omaa tietoutta perehdytyksen merkityksestä työpaikalla sekä lisätä omia valmiuksia lastensuojelutyön tekemiseen.

Perehdytyskansio on tuotos, joka syntyy opinnäytetyömme tekemisen tuloksena. Se on tärkeä työväline uuden työntekijän, harjoittelijan ja olemassa olevien työntekijöiden käyttöön.

Työntekijän perehdyttäminen on asia, joka hyvin tehtynä lyhentää työn oppimiseen käytettävää aikaa, josta hyötyy työntekijän lisäksi myös työnantaja. Hyvässä perehdyttämisessä otetaan huomioon myös perehdytettävän olemassa olevat taidot. (Kupias & Peltola 2009,19).

3 PEREHDYTTÄMISEN MÄÄRITELMÄ

Kirjassa Perehdyttämisen pelikentällä (Kupias & Peltola 2009, 19), perehdyttäminen esitetään seuraavanlaisesti:

Perehdyttämisellä tarkoitetaan niitä toimenpiteitä ja tukea, jonka avulla uuden tai uutta työtä omaksuvan työntekijän kokonaisvaltaista osaamista, työympäristöä ja työyhteisöä kehitetään niin, että hän pääsee mahdollisimman hyvin alkuun uudessa työssään, työyhteisössään ja organisaatiossaan sekä pystyy mahdollisimman nopeasti selviytymään työssään tarvittavan itsenäisesti. Laajimmillaan perehdyttäminen kehittää perehtyjän lisäksi myös vastaanottavaa työyhteisöä ja koko organisaatiota.

Perehdyttämisessä käytettävien toimenpiteiden tarkoituksena on, että perehdytettävä tulee tutuksi työpaikkansa kanssa, ymmärtää sen toiminta-ajatuksen, liikeidean, toimintaperiaatteet ja toimintatavat. Samoin perehdytettävä oppii tuntemaan työpaikan ihmiset, työtovereiden lisäksi myös asiakkaat ja esimiehet. Myös perehdytettävän oma vastuu ja velvollisuudet työyhteisössä, työtehtävät ja niihin liittyvät turvallisuusohjeet selkiytyvät. (Kangas & Hämäläinen 2007, 2.)

Penttinen & Mäntynen (2009, 2) sanovat perehdyttämisen sisältävän työnkokonaisuuden lisäksi sen, millaista osaamista ja tietoa työ tekijältään edellyttää. Terveys- ja turvallisuusvaarat, joita työ voi sisältää, ovat myös yksi osa perehdyttämistä. Lisäksi perehdyttämisen tulisi kuulua työntekijän oikeuksiin huolimatta siitä, millä toimialalla ja minkäkokoisessa yrityksessä työskentelee. Myös asiakkaan kodissa tehtävä työ on sellaista, joka vaatii perehdytystä. Perehdyttäminen yhdistetään usein organisaation uusiin tulokkaisiin. Tämän lisäksi perehdyttämisen kohderyhmiä ovat myös pitkään työstään poissaolleet, työhön palaavat työntekijät, kesätyöntekijät ja opiskelijat. Myös uuteen rooliin siirtyminen organisaation sisällä edellyttää perehdyttämistä. (Kjelin ym. 2003, 87.)

Työelämässä tapahtuu nykyään suuriakin muutoksia. Ne asettavat työntekijät tilanteeseen, jotka vaativat työntekijän omaa aktiivisuutta ja itsenäistä vastuunottoa sekä kykyä tehdä tiivistä yhteistyötä työyhteisön kanssa. työtehtävät ja työskentelytavat myös muuttuvat usein muutosten yhteydessä. Muutokset voivat kuormittaa vanhaakin työntekijää, jolloin tilanteeseen sopeutumista voidaan helpottaa opastuksella ja ohjauksella. (Penttinen ym. 2009, 3-4.)

3.1 Perehdyttämistä koskeva lainsäädäntö

Työturvallisuuslain yhtenä tarkoituksena on työntekijöiden työkyvyn turvaaminen ja ylläpitäminen sekä työympäristön ja olosuhteiden parantaminen. Työtapaturmien, ammattitautien ja muiden työstä ja työympäristöstä johtuvien haittojen ennaltaehkäisy ja torjunta, kuuluvat myös kyseisen lain tavoitteisiin. (Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.)

Työ, jota tehdään työsopimukseen perustuen tai virkasuhteessa, soveltaa tätä lakia, kuten myös muun muassa oppilaan ja opiskelijan työhön koulutettaessa. Työturvallisuuslain 5 §:ssä sanotaan lakia sovellettavan myös työssä, jota tehdään työnantajan osoituksesta muun henkilön kodissa. (Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.)

Työntekijöiden terveydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen kuuluvat työnantajan velvollisuuksiin. Työturvallisuuslain 8 §:ssä on säädetty, että työnantajan on huolehdittava, että työpaikka on turvallinen ja mahdolliset vaara- ja haittatekijät poistetaan, tai ainakin minimoidaan. Lisäksi työntekijälle on annettava riittävä perehdytys työhön, työolosuhteisiin, työvälineisiin ja niiden oikeaan käyttöön sekä turvallisiin työtapoihin. (Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.)

Työturvallisuuslain 14 §:ssä sanotaan, että työntekijä on opastettava estämään työn haittoja ja vaaroja sekä opastettava toimimaan siten, että työ ei aiheuta turvallisuutta ja terveyttä uhkaavia haittoja tai vaaroja. Edellä mainittua opastusta on täydennettävä tarvittaessa. Työturvallisuuslaki velvoittaa myös työntekijää. Työntekijän tulee noudattaa työnantajaltaan saamaansa opastusta ja ohjeistusta, sekä huolehdittava omasta ja muiden työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. (Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.)

3.2 Perehdyttämisen suunnittelu

Perehdyttämistä suunniteltaessa on tärkeää, että organisaation kehittymisen tavoitteet on mietitty etukäteen. Nämä kehittymisen painopisteet vaihtelevat eri organisaatioissa. (Kupias ym. 2009, 87.)

Henkilöstöpolitiikka, henkilöstöasioihin liittyvät yleiset periaatteet ja pelisäännöt ovat lähtökohtana perehdyttämiselle. Perehdyttämisen suunnitteluun vaikuttaa olennaisesti palkataanko ammattitaitoisia ja koulutettuja henkilöitä joiden kohdalla ammattitaidon perusopastusta ei paljoa tarvita, vaan voidaan keskittyä yritykseen ja toimintatapoihin. Joskus palkatut työntekijät ovat työuraansa aloittelevia henkilöitä, joilla on vain vähän työkokemusta. Valmis perehdyttämisohjelma, jota voi soveltaa eri tilanteisiin on useissa työpaikoissa koettu eritilanteissa käyttökelpoiseksi. (Kangas 2003, 7.)

Osa perehdyttämissuunnitelmaa on myös se, että organisaatiossa on mietittynä kuka tai ketkä vastaavat perehdyttämisestä ja millaisia edellytyksiä perehdyttäjiltä odotetaan. Perusedellytyksenä on usein hyvä ammattitaito, mutta se ei yksistään riitä. On tärkeää, että perehdyttäjällä on itsellään myönteinen asenne työtä

kohtaan, mutta myös perehdyttämiseen ja perehdytettävään. Lisäksi on hyvä olla olemassa myös varasuunnitelma, kuka perehdyttää, jos perehdyttäjä itse on estynyt tehtävään. (Kangas 2003, 7.)

3.3 Perehdyttämisen hyödyt

Tärkeimpiä koulutuksia joita työntekijä voi työpaikallaan saada ovat perehdyttäminen ja työnopastus, ne ovat osa henkilöstökoulutusta. Hyvällä perehdytyksellä on myönteinen vaikutus työmotivaatioon ja työn tuloksiin. Lisäksi työturvallisuus paranee ja työyhteisön hyvinvointi lisääntyy. (Lepistö 2004, 56.) Hyvin toteutettu perehdyttäminen luo vakaan pohjan hyvälle yhteistyölle, kestäväälle työsuhteelle ja samalla saadaan vähennettyä henkilöstön vaihtuvuutta. Myös muu henkilöstö saa viestin siitä, miten organisaatiossa pidetään huolta työntekijöistään. (Kjelin & Kuusisto 2003, 24.)

Hyvästä perehdyttämisestä hyötyvät työntekijän lisäksi myös esimies, työpaikka ja koko työyhteisö. Hyvän perehdytyksen saanut työntekijä pystyy hyödyntämään omat kykynsä ja osaamisensa paremmin ja työ on sujuvampaa, koska työ opitaan alusta alkaen tekemään oikein. Näin ollen tulokas kykenee nopeammin työskentelemään myös itsenäisesti, ilman muiden apua. (Lepistö 2004, 56.) Virheiden määrä ja niiden korjaamisen tarvittava aika vähenevät, ja tämä hyödyttää myös työyhteisöä (Kangas ym. 2007, 4). Hyvällä perehdyttämisellä voidaan turvata työntekijän henkistä hyvinvointia ja perehdyttäminen onkin yksi psyykkisen työsuojelun keino (Vartia 1992, 10).

Hyvällä perehdytyksellä annetaan myönteinen ensivaikutelma uudelle tulokkaalle. Uuden työntekijän työmotivaatio saattaa vahvistua, koska hän tuntee itsensä tervetulleeksi taloon. Perehdyttämisellä on vaikutuksia myös poissaolojen

määrään ja henkilökunnan vaihtuvuuteen, riippuen siitä, kuinka perehdyttäminen toteutetaan. (Kangas ym. 2007, 4-5.) Hyvinvoiva työntekijä lisää yrityksen tuottavuutta ja menestymistä, sekä viihtyy itse työssään (Työturvallisuuden verkkokurssi).

Perehdyttäminen ei ole vähäpätöinen asia yrityksenkään kannalta. Perehdyttämällä voidaan turvata organisaation ja työyhteisön toiminnan laatua siten, että uusien työntekijöiden aloittaessakin palvelun laatu säilyisi (Strömmer 1999, 260). Hyvällä perehdyttämisellä on vaikutusta myös yrityskuvaan. Esimerkiksi työssäoppijoiden ja harjoittelijoiden kokemukset työpaikasta ja saamastaan perehdyttämisestä vaikuttavat muiden mielikuvaan yrityksestä. Hyvin hoidetut asiat mukaan luettuna hyvä perehdyttäminen, antavat positiivisen vaikutelman yrityksestä. (Kangas ym. 2007, 5.)

4 LASTENSUOJELU

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään yhteiskunnassa monenlaisin keinoin. Lapselle tulee luoda turvallinen sekä virikkeellinen ympäristö leikkiin ja toimimiseen. Arjen ympäristöllä on suuri vaikutus lasten hyvinvointiin. Vanhemmilla on lapsen kasvatuksessa päävastuu, mutta lasta kasvattavat vanhempien ohella myös päiväkoti ja koulu. Monet yhteiskunnalliset päätökset vaikuttavat lasten elämään, liikenne- ja ympäristö- ja aluetieteiden ministeriön muuttaminen. Lastensuojelu mielletäänkin lasten suojeluksi. Lastensuojeluviranomaisten toiminta ei yksin toteuta lasten suojelua, vaan on muita viranomaisia ja kansalaisia, keitä asia koskettaa. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lastensuojelu perustuu kansainvälisiin oikeuksiin. Lastensuojelun perustehtäviin kuuluvat lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien kasvatustehtävässä tukeminen sekä varsinainen lastensuojelutehtävä. (sosiaaliportti 2014)

4.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulaki 1§:ssä määritellään, että lapsella on oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen turvallisessa kasvuympäristössä. Lapsella on myös oikeus erityiseen suojeluun. Ensisijainen kasvatusturvastuu ja vastuu lapsen hyvinvoinnista on aina vanhemmilla, mutta jos vanhemmat eivät jostain syystä pysty tätä tehtävää hoitamaan, tulee viranomaisten jotka lasten ja perheiden kanssa toimivat, tarjota perheelle tarpeellista tukea riittävän varhain tai tarvittaessa ohjata lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lastensuojelulain 4 §:n mukaan lapsen suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin edistämisen tulee olla lastensuojelun tavoitteena. Vanhempien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta huolehtivien tukeminen kasvatustehtävässä kuuluvat lastensuojeluun, kuten myös lapsen ja perheen ongelmien ehkäiseminen, ja havaittuihin ongelmiin puuttuminen riittävän varhain. Lapsen etu on aina etusijalla arvioitaessa lastensuojelun tarvetta tai lastensuojelua toteutettaessa. Kun lapsella ei ole lastensuojelun asiakkuutta, puhutaan ehkäisevästä lastensuojelusta. Sen avulla turvataan lapsen ja nuorten kehitystä ja kasvua sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan mm. terveydenhuollossa, päivähoidossa ja nuorisotyössä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

4.2 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelulain 36§:ssä veloitetaan järjestämään lastensuojelun avohuollon tukitoimina perhetyötä tarpeen mukaan. Avohuollon tukitoimet räätälöidään aina yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa heidän tarpeitaan vastaaviksi. Avohuollon tukitoimia ovat toimeentulon ja asumisen turvaaminen, perheen kokonaisvaltaisen tilanteen kartoittaminen, tukihenkilön tai /-perheen etsiminen, perhetyö, vertaisryhmätoiminta tai loma- ja virkistystoiminnan tarjoaminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014))

Lastensuojelun avohuollontyö alkaa aina siitä, että jollakin on ollut lapsesta huoli ja se, jolla huoli on herännyt, tekee lapsesta lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulain 25 §:ssä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka vain, jolle herää huoli lapsesta. Ilmoituksen tekijänä voi olla naapuri tai perhe itse. Edellä mainituilla henkilöillä ei kuitenkaan ole velvollisuutta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lastensuojelulain 26 §:n mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos tarvetta lastensuojelullisiin toimiin ilmenee. Sosiaalityöntekijän tekemän lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen perheelle tarjotaan yleensä perhetyötä ensisijaisena avohuollontukitoimena. Asiakkuuden alkamisesta tehdään merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta ilmoitetaan lapsen huoltajalle ja lapselle. Lastensuojelulain luvussa 7, säädetään lastensuojelun avohuollosta. Lastensuojelulain 34 §:n mukaan, avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä viipymättä, jos kasvuolosuhteet ovat turvattomat tai ne vaarantavat lapsen terveyttä ja kehitystä. Toimiin on ryhdyttävä myös siinä tapauksessa, että lapsen oma käyttäytyminen on vaaraksi hänen terveydelleen tai kehitykselleen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lapsen tukeminen ja kehityksen edistäminen sekä vanhemmuuden vahvistaminen ovat avohuollon tukitoimien tarkoituksena lastensuojelussa. Vanhempien tukeminen lasten kasvatuksessa on hyvin keskeinen asia lastensuojelussa. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijainen vaihtoehto, ja sen kokeilemisen jälkeen mietitään sijaishuollon tai huostaanoton mahdollisuutta, mikäli avohuollon toimilla ei päästä haluttuun lopputulokseen. Avohuollon tukitoimien on oltava lapsen edun mukaisia ja riittäviä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

5 PERHETYÖ

Lastensuojelunlain 36 §:ssä määritellään, että perhetyö on yksi lakisääteisistä avohuollon tukitoimista. Perhetyön peruslähtökohtana ovat perheiden omista elämäntilanteista lähtevät tarpeet, jotka voivat liittyä vanhemmuuden tukemiseen, lasten kasvatuksellisiin asioihin, perheen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisäämiseen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.) Perhetyöllä tarkoitetaan, joko perheiden kanssa tehtävää työtä tai työskentelyä perheiden kanssa heidän kotonaan. Perhetyö on toisaalta asiakasperheiden epävirallista tukemista, toisaalta taas perheiden laajempaa tukemista ja puuttumista perheiden elämään erilaisten väliintulojen avulla. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 12.)

Järvisen ym. (2007, 12) mukaan perhetyö on työntekijän ammatillista, tavoitteellista ja moninaista työskentelyä perheen tukemiseksi heidän erilaisissa elämäntilanteissaan. Perhetyötä tehdään eri konteksteissa, jolloin työhön vaikuttavat paikka ja tilanne sekä tavoitteet, johon työllä tähdätään. Huolimatta siitä missä kontekstissa perhetyötä tehdään, sen tehtävä on aina tukea perhettä muutoksessa. Perheen tukeminen perustuu perheen tarpeisiin, ja työskentely tapahtuu tarpeiden mukaisesti.

Perhetyötä tehdään yleensä yksin, mutta mahdollisuus myös parityöskentelyyn on olemassa. Kunnallisessa perhetyössä työntekijä käy perheen luona yleensä yksin, joissakin tilanteissa on kuitenkin perusteltua ottaa toinen työntekijä työpariksi, jolloin toinen voi työskennellä lasten kanssa ja toinen vanhempien. On myös asiakkaan etu, että perheen tilannetta on arvioimassa useampi ihminen, koska työntekijätkin näkevät asioita omalla tavallaan. Perhetyöntekijät vastaavat työskentelystä lastensuojelun prosessissa, mutta sosiaalityöntekijällä on aina vastuu lastensuojelun prosessin onnistumisesta. Taustatukena on aina koko

lastensuojelun tiimi. (Stakes 9/2008, 52-53.) Perhetyössä käsitellään moninaisia ongelmia sekä yhteiskunnallisella että perhekohtaisella tasolla ja etsitään niihin ratkaisuja. Usein perheiden ongelmat ovat kasaantuneet niin suuriksi, että niistä selviytymiseen tarvitsee ulkopuolisen apua. (Järvinen ym. 2007, 15)

Perhetyö on moniammatillista tiimityötä, jota tehdään yhteistyössä eri alojen ammattilaisten kesken. Moniammatillisuudella halutaan luoda mahdollisimman laaja näkökulma ja tietotaito perhetyön tekemiseen. Perhetyö on osana laajempaa perhepolitiikan kenttää, jonka tarkoituksena on tukea perheiden hyvinvointia erilaisen tukimuotojen ja lainsäädännön. Perhetyö on osa hyvinvointiyhteiskunnan tukirakennetta. (Nätkin & Vuori 2007, 7-8.)

Perhetyöntekijä tarkoittaa ammattinimikettä, jossa työntekijän ensisijaisena työnä on tehdä perhetyötä. Yleensä perhetyöntekijän ammattinimikkeellä työtä tekevät ovat sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon (tai entisen opistoasteen tutkinnon) suorittaneita, eli useimmiten sosionomeja. Myös muut korkeakoulutustaustat ovat mahdollisia. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 24.)

Laajemmin katsottuna perhetyöksi voidaan laskea kaikki perheiden parissa tehtävä työ. Perhetyötä tehdään monilla eri tahoilla, kuten sosiaalityössä, päivähoitossa, neuvoloissa, kotipalvelussa ja seurakunnissa. (Vilen ym.2010, 24-25.) Perhetyötä arvioidaan jatkuvasti. Perhetyö on toimintojen, vuorovaikutuksen ja laadunhallinnan osien muodostama kokonaisuus. Perheelle määritellään ja kuvataan selkeästi prosessin kulku, jotta se säilyy kaikille avoimena. (Järvinen 2012, 102)

Perhetyön aloitusvaiheessa, asian vireille panijana voi olla sosiaalityöntekijä, jolle herää perheen tilanteesta huoli. Prosessi voi käynnistyä myös jonkun perheenjäsenen aloitteesta ja huolesta. Joskus tuen tarpeesta ilmoittaa myös perheen lähiverkosto. Perhetyössä luottamuksen rakentaminen on perusedellytys työn alkamiselle. Se, että työntekijä, jolle huoli on herännyt, keskustelee perheen kanssa avoimesti huolestaan ja mahdollisuudesta perhetyöllä auttaa perhettä, edesauttaa tämän luottamuksellisen suhteen syntymistä. Myös perhetyön eri vaihtoehtoista on hyvä kertoa perheelle tässä vaiheessa. (Järvinen 2012, 103-104.)

Perhetyön tavoitteena on, että perheen avuntarpeeseen reagoidaan riittävän nopeasti. Yleensä tilanteessa, jossa perhe hakee itse apua, he ovat usein herkimmillään ottamaan sitä vastaan. Tällaisessa tilanteessa ripeästi asiaan tarttumalla työskentelyssä päästään nopeasti hyvään alkuun. Ensimmäinen yhteinen tapaaminen, johon perheen lisäksi osallistuvat perhetyöntekijä ja sosiaalityöntekijä, pitää sisällään perheen tilanteen kartoittamisen ja palveluntarpeen arvioinnin. Tapaaminen on yleensä työntekijän työpisteessä tai vastaavasti perheen kotona. Tapaaminen mahdollistaa tutustumisen perhetyöntekijöihin sekä perhetyön toimintamuotoihin. (Järvinen 2012,106.)

5.1 Lastensuojelun perhetyö

Lastensuojelun perhetyö on lapsiperheille järjestettävää pitkäjänteistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Se on yksi avohuollon tukimuoto. Lastensuojelun perhetyön asiakasperheillä on aina lastensuojelun asiakkuus. Perhetyö on aina määräaikaista ja tavoitteena on turvata lapsen etu ja koko

perheen hyvinvointi. Vanhemmuuden tukeminen kuuluu myös perhetyöntekijän työhön. Perhetyön tavoitteena on tukea perhettä erilaisissa elämäntilanteissa. Perhetyössä pyritään ottamaan myös perheen omat voimavarat huomioon, arjessa pärjäämisen ja hyvinvoinnin takaamiseksi. Perhetyöllä tavoitellaan, että perhe selviäisi jatkossa itsenäisesti. (PPKY Kallio lastensuojeluprosessi 2013)

Lastensuojelun perhetyö on myös neuvontaa ja palveluohjausta. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:11 raportin mukaan perheet ovat asiakkaina useissa eri organisaatiossa, sen vuoksi palveluohjauksen tavoitteena on tukea perheiden arjessa selviytymistä, auttaa perheitä jaksamaan sekä selkiyttää palvelujärjestelmää. Järvinen ym. (2012, 84) kiteyttää perhetyön olevan konkreettista apua, tukemista, jota toteutetaan ensisijaisesti perheiden kotona. Perheen arjessa se on tiivistä tukemista ja ohjausta vuorovaikutusten ongelmassa. Perhetyö on myös muutokseen tähtäävää työtä. Siinä voidaan tehdä arviointia psykososiaalisesta toimintakyvystä. Perhetyöllä on läheinen yhteys lastensuojelun arviointiin, koska sen avulla saadaan tärkeää tietoa lasten hyvinvoinnista sekä perheen arjesta. Yleensä perhetyö kestää pidemmän aikaa. Tapaamisia järjestetään perheen tilanteiden mukaan, joten niitä voi olla myös iltaisin ja viikonloppuisin. Lastensuojelun perhetyötä toteutetaan moniammatillisesti.

Lastensuojelulainsäädäntö asettaa lastensuojelun perhetyölle tiettyjä tehtäviä. Tämän vuoksi myös kontrolli, perheen tukemisen lisäksi, on perhetyössä vahvasti läsnä. (Reijonen 2005, 10.)

Asiakkaalle on hyvä selkiyttää, mitä lastensuojelun perhetyöllä tavoitellaan ja tuotetaan, kun tätä työtä tehdään. Perhetyön asiakastyössä työskentely on yleensä ohjausta ja tukemista, arviointia, tutkimusta sekä hoitoa ja kuntoutusta. (Stakes. 9/2008:46)

Lastensuojelun perhetyön piiriin kuuluvien perheiden lasten hyvinvointi ja kehitys ovat jollakin tapaa uhattuina. Tärkeää on, että perhetyöntekijällä on ammatillista tietoa lapsen kehityksestä ja eri ikäkausiin liittyvistä tarpeista sekä riskitekijöistä ja suojaavista tekijöistä. Tilanteet, joissa on sijoituksen uhka, eettisyys työssä korostuu. Tällöin on tyypillistä, että sosiaalityöntekijä pyytää perhetyöltä näyttöä siitä, että avohuollon tukitoimet eivät ole enää riittäviä perheen tukemiseksi. (Järvinen ym. 2012, 84).

5.2 Vuorovaikutus ja dialogisuus perhetyössä

Vuorovaikutuksessa ihmiset vaikuttavat toisiinsa vastavuoroisesti tuottaen tietoa, luoden yhteistyötä ja itseään ilmaisten. Perhetyön tuloksellisuus on usein yhteydessä perhetyöntekijän tapaan olla vuorovaikutuksessa. (Rönkkö ym. 2010, 165.) Vuorovaikutuksen perustekijät, kuten katsekontakti, luottamuksen luominen ja totuttelemisen yhdessä keskustelemiseen, voivat olla ensimmäisiä edistyneen askeleita perheiden kanssa. Tämän vuoksi asiakastilanteissa on tärkeää työntekijänä kiinnittää huomiota siihen, miten kohtaa asiakkaan. Puhe, eleet ja erilaiset kehon asennot, ovat osa vuorovaikutusprosessia. Perhetyötä tehdään perheen henkilökohtaisella alueella, joten perhetyöntekijältä vaaditaan tilanneherkkyyttä, hienotunteisuutta ja tahdikkuutta. (Rönkkö ym. 2010, 166.)

Niissä perhetyön tilanteissa, joissa perheiltä puuttuu motivaatio tai voimavarat muuttaa elämäntilannettaan, nousee vuorovaikutus ja yhteistyön luominen vuorovaikutuksellisin tavoin tärkeään rooliin. Näin pystytään lisäämään luottamusta ja turvallisuuden tunnetta.

On tärkeää, että perheelle löydetään toimiva työskentelymuoto tai tapa, jonka avulla pystytään määrittelemään mitä hyvä on ja miten siihen päästään. Tämä edellyttää ihmisten välistä vuorovaikutusta. (Rönkkö ym. 2010, 168-169.)

Hyvä vuorovaikutus edellyttää riittävän ajan lisäksi luottamuksellisuutta ja kuuntelutaitoa. Dialogisuus on vuoropuhelua, joka edellyttää myös herkkyyttä kuulla toisen sanomisia. (Järvinen ym. 2007, 143.) Dialogi on yhdessä ajattelemista sekä uusien näkökulmien ja vaihtoehtojen etsimistä. Tämä lisää ymmärrystä siitä, miten muut asian näkevät. Dialogi on myös vastavuoroista oppimista toinen toisiltaan. (Pyhäjoki 2005, 73.) Dialogin tarkoituksena ei ole lopullisen ratkaisun löytäminen, vaan saavuttaa ymmärrys avoimessa kohtaamisessa, yhdessä ajattelemalla ja yhdistämällä erilaisia näkemyksiä. (Pyhäjoki 2005, 74.)

Dialogisuus on vahvasti läsnä myös perhetyössä. Se on uuden luomista ja uuden ymmärryksen saavuttamista. Vuorovaikutuksessa asioiden tulkitsemiseen vaikuttavat oma henkilöhistoria ja kokemukset sekä tilanteeseen liittyvät seikat, joten täydellisen yhteisen ymmärryksen saavuttaminen harvoin onnistuu. (Järvinen ym. 2007, 144.) Kuitenkin perhetyössä kaikkien perheenjäsenten aito kuuleminen ja ymmärtäminen antaa työvälineitä uuden luomiselle, yhdessä pohtimalla. Tämä voi helpottaa asiakasperhettä ymmärtämään esimerkiksi asetettuja tavoitteita ja näkemään elämäntilanteensa uudessa valossa. (Vilen ym. 2010, 78.)

5.3 Perhetyön keskeiset periaatteet

5.3.1 Asiakslähtöisyys

Järvinen ym. (2012, 18) määrittelevät asiakslähtöisyyden asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden kuulemisena. Asiakkaiden oikeuksien lisääminen sekä niistä tiedottaminen, kuuluvat asiakslähtöiseen toimintaan, kuten myös perheenjäsenten kuuleminen ja kunnioittaminen. Kun asiakslähtöisyys toteutuu perhetyössä, perhe saa enemmän valinta- ja päätösvaltaa, joka tuo perheelle valtaistumisen tunteen. Tämä puolestaan motivoi perheenjäseniä saavuttamaan perhettä koskevia muutoksia ja parempaa elämänhallintaa.

Jokaisella perheenjäsenellä on oma elämäntarinansa. Vaikka perhetyöntekijällä on usean vuoden kokemus perhetyöstä erilaisissa perheissä, täytyy aina muistaa, että jokainen perhe on ainutlaatuinen. Perhetyön painopisteenä ovat ne seikat, jotka juuri tätä perhettä hyödyttävät ja auttavat. Jokaista perheenjäsentä tuetaan oman elämänsä aktiiviseksi toimijaksi. Avoimuus, rehellisyys ja luottamuksellisuus ovat tärkeitä perhetyön onnistumisen tekijöitä. Luottamus edistää perhetyössä asioiden monipuolista ja avointa käsittelyä. (Järvinen ym. 2012, 20-21.)

Myös Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa asiakslähtöisyys otetaan huomioon. PPKY Kallion perhetyöntekijää haastateltaessa 9/2013 hän kertoi, että perhetyötä tehdään aina asiakslähtöisesti. Asiakas on mukana perhetyön suunnittelussa alusta lähtien, ja hänen mielipiteitään kuunnellaan työn edetessäkin. Perhetyön tarve lähtee asiakasperheistä itsestään ja heidän tarpeistaan. Heti perhetyön alussa selvitetään perheen omat voimavarat yhdessä perheen kanssa, ja tavoitteet perhetyölle suunnitellaan sen mukaisesti. Myös perheelle huolta tuottavat asiat käsitellään heti yhteistyön alussa. Perhetyön onnistuvuuden kannalta on hyvin

tärkeää, että perhe saadaan motivoitua yhteiseen toimintaan. Tämä on helpompaa, kun perheet ovat saaneet olla alusta pitäen mukana tuomassa esille omia näkökulmiaan ja ajatuksiaan. Perheelle tulee tunne, että heilläkin on mahdollisuus tehdä valintoja ja päätöksiä ja tämä on jo voimaannuttavaa ja edistää asiakkaan valtaistumista. (PPKY Kallion perhetyöntekijän haastattelu. 9/2013)

5.3.2 Perhelähtöisyys

Perheen määrittelemisen ei ole yksiselkoista. Kulttuuri säätelee osaksi käsitystä siitä, mitä perheeksi katsotaan. Suomalaisessa kulttuurissa yleensä erotetaan perhe ja sukulaiset. Tällöin perheeseen katsotaan kuuluvan vain vanhemmat sekä kotona asuvat lapset. Suomen tilastokeskuksen mukaan perheeksi katsotaan samassa asunnossa asuvat henkilöt.

Perheet luokitellaan tilastokeskuksen tilastoissa lasten kanssa asuviin avio- tai avopareihin tai lapsettomiin, rekisteröityihin parisuhteisiin sekä yksihuoltaja perheisiin. Lapsiperheeksi luokitellaan ne perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. (Järvinen ym. 2012, 10.)

Perhe määrittelee itse, keitä siihen kuuluu. Myös se, ketkä heistä perhetyöhön liittyvään työskentelyyn osallistuu, on perheen määritettävissä. Kunkin asiakasperheen ja sen jäsenten elämäkokemus, omat arvot, ja perheen olemassa olevat voimavarat määrittävät perhetyötä. Perhetyöntekijältä tämä edellyttää tutustumista perheen arkeen sekä perheenjäsenten ajattelu- ja toimintatapoihin. Työskentelyssä otetaan aina kaikki perheenjäsenet huomioon, vaikka vain osa perheenjäsenistä olisi keskiössä. (Järvinen ym. 2012, 23-24.)

Perhelähtöisessä työskentelyssä perheenjäsenten asiantuntijuus omassa elämässään huomioidaan. Tämä tarkoittaa sitä, että perhetyöntekijä tuntee työprosessin ja siihen liittyvät asiat, mutta perheenjäsenet saavat osallistua perhetyön suunnitteluun ja tehdä valintoja ja päätöksiä perhettään koskevilla asioilla. On kuitenkin huomioitava, että ongelmallisissa ja kriisitilanteissa perheenjäsenten oma asiantuntijuus voi olla hukassa, jolloin perhetyöntekijä auttaa tilanteen näkemisen uudessa valossa. (Järvinen ym. 2012, 24.)

Perheenjäsenten väliset suhteet tulee aina ottaa huomioon perhelähtöisessä työskentelyssä. Perheen sisällä on erilaisia suhteita, kuten puolisoitten, vanhempien ja lasten välillä ja lapsilla keskenään. Yhdessä perheenjäsenessä tai perheenjäsenten välillä tapahtuva muutos, vaikuttaa myös muihin perheenjäsenten välisiin suhteisiin ja jopa koko perhetilanteeseen. Perheenjäsenten väliset suhteet ja suhteet ulkopuolisiin verkostoihin, esimerkiksi niiden toimivuus ja kehittämistarpeet, huomioidaan perhetyössä. (Järvinen ym. 2012, 24.)

Järvisen ym. mukaan (2012, 24-25) perhe on aina kokonaisuus ja usein perheenjäsenten toiveena on yhteenkuuluvuuden tunne ja sen vahvistaminen eri keinoin. Perhetyöntekijä voi edesauttaa yhteenkuuluvuuden tunteen syntymistä keskustelemalla perheenjäsenten kanssa siitä, miten he haluaisivat yhteistä aikaa käyttää ja miten sitä voisi saada enemmän. Toisaalta perheenjäsenet ovat myös yksilöitä, jolloin heidän yksilölliset toiveet ja tarpeet tulee huomioida.

5.3.3 Lapsilähtöisyys

Lastensuojelulaissa kerrotaan, että lapsella on oikeus turvalliseen elinympäristöön, jossa ei ole hänen kehitykselleen uhkia. (Järvinen ym. 2012, 26) Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan perhetyössä sitä, että lapsi otetaan

moniulotteisesti huomioon. Se ei tarkoita pelkästään lapsimyönteisyyttä, vaan siihen kuuluvat konkreettiset valinnat sekä prosessin tasolla, että ihmisten kohtaamisessa. Lasta kuunnellaan lapseen liittyvissä tärkeissä asioissa. Tilanteen vaikutus lapsen kehitykseen ja lapsen mielikuviin ihmisistä ja avun saannista, ovat olennaisia pohdinnan aiheita. On myös hyvä asettua itse lapsen asemaan ja koittaa nähdä asiat lapsen maailman kautta. Lapsilähtöisessä työskentelyssä lapsen tunteminen on tärkeää, samoin lapsen kehitys ja siihen liittyvät ongelmat, jotta voidaan jo varhaisessa vaiheessa puuttua niihin ja muihin asiaan liittyviin epäkohtiin. Lapsen kulttuurin tunteminen on työntekijälle myös tärkeää. (Järvinen ym. 2012, 26.)

Lapsen näkökulman huomioonottaminen ja lapsen kanssa työskentely korostuvat lapsilähtöisessä perhetyössä. Lapsen näkökulma voi jäädä huomiotta, jos esimerkiksi vanhemmat omine tarpeineen, vievät työntekijän huomion. Onkin perhetyöntekijän vastuulla, että lapsi tulee kuulluksi ja hänen tarpeensa huomioidaan.

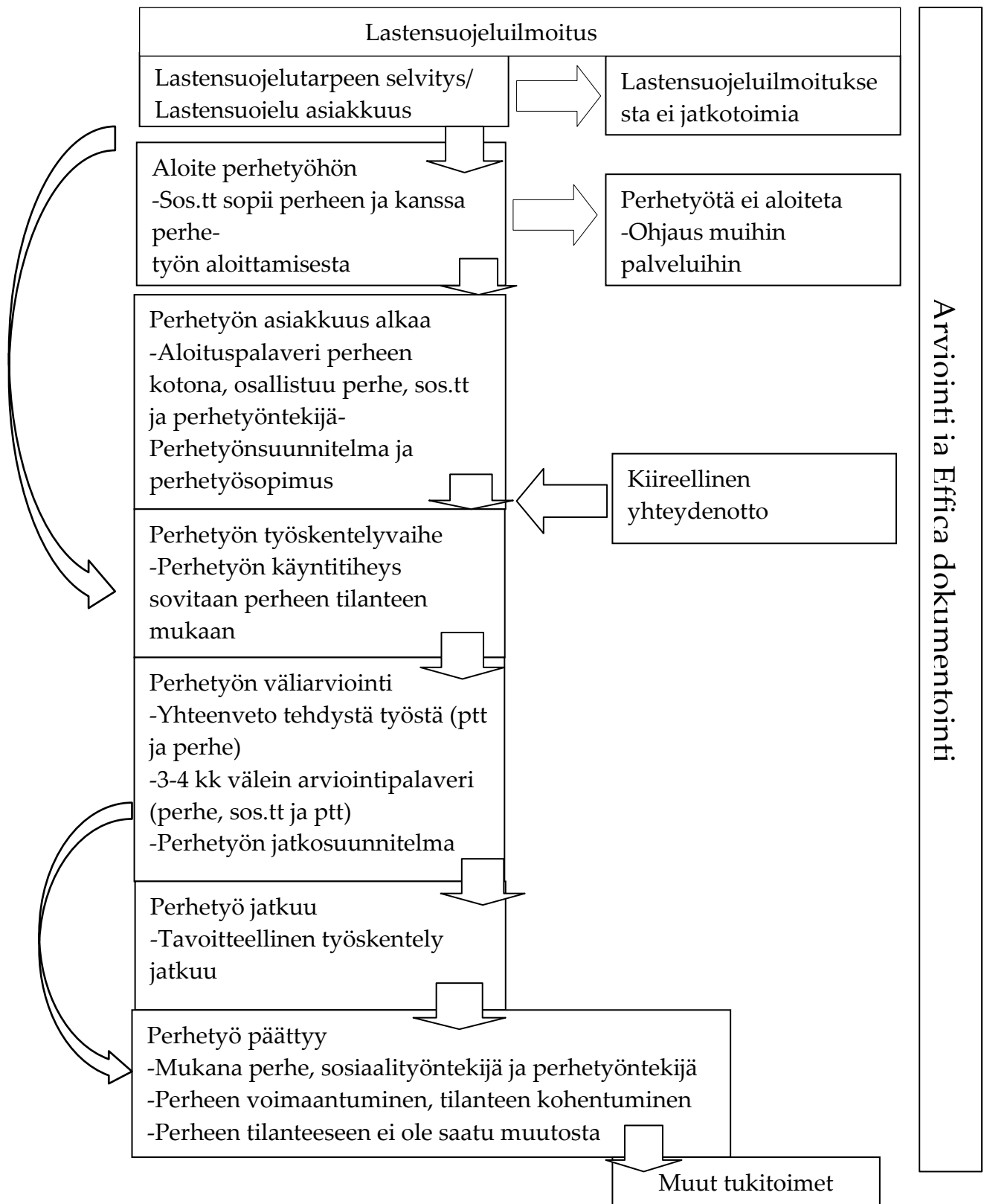
Lapsilähtöisessä työskentelyssä voi hyödyntää eri menetelmiä, jotta lapsen ääni saadaan kuuluviin. Erilaiset toiminnalliset työskentelytavat ja havainnointi ovat erinomaisia keinoja lasten kanssa työskentelyyn. (Järvinen ym. 2012, 27.)

6 LASTENSUOJELUN PERHETYÖ PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ KALLION ALUEELLA

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio on vuonna 2008 aloittanut organisaatio, joka käsittää Ylivieskan ja Nivalan kaupungit sekä Sievin ja Alavieskan kunnat. Näiden kuntien alueella työskentelee 9 lastensuojelun perhetyöntekijää. Ylivieskassa 3, Nivalassa 3, Alavieskassa 1 ja Sievissä 1 työntekijä (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2014.) Lastensuojelun perhetyö on yksi lastensuojelun avohuollon tukimuodoista (Lastensuojelulaki 3§). Avohuollon tukitoimena annettava perhetyö on määräaikaista, sille määritetään myös tavoitteet. Perheen kanssa yhdessä tehdään suunnitelma siitä, miten ja milloin työtä toteutetaan. Perhetyöntekijä tukee ja ohjaa perhettä arkielämän hallinnassa ja vahvistaa vanhemmuutta, perheen omaa toimintakykyä ja jaksamista. Vanhemmat sekä koko perhe sitoutuu yhdessä sovittuun suunnitelmaan. Sosiaalityöntekijä ja perhetyöntekijä yhdessä päättävät lastensuojelun tukitoimena annettavasta perhetyöstä. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2014.)

Lastensuojelun perhetyöhön osallistuu mahdollisuuksien mukaan myös muita yhteistyökumppaneita, kuten päivähoito, terapiakeskus, koulu, neuvola, ym. Lastensuojelun perhetyö on aina luottamuksellista, sille tehdään tavoitteet ja sitä yhdessä sopimuksen mukaan arvioidaan. Perhetyöntekijällä perheiden määrä vaihtelee viikossa toteutettavien käyntien, sekä kerralla tehtävien tuntimäärien mukaan. Työntekijällä on joka viikkoisesta työajasta jäätävä aikaa myös asiakaskäyntien kirjaamiseen sekä asiakas- ja yhteistyöpalaveriin. Ylivieskassa perhetyöntekijöille järjestetään kerran kuukaudessa työnohjausta, joka palvelee hyvin työntekijöitä. Työ on ajoittain kuormittavaa, joten ajatuksien purkamiseen löytyy hyvin tilaa työnohjauksessa. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2014.)

6.1 Perhetyön prosessikaavio

KUVIO 1. Perhetyön prosessikaavio.(PPKY Kallio perhetyö 2013)

6.2 Perhetyön prosessi

Perhetyön prosessi on perheen tilanteisiin ja tarpeiden kokonaisuuteen sisältyvien tapahtumien muodostama suunnitelmallinen sarja, jonka aikana odotetaan tapahtuvan muutosta parempaan perheen tilanteeseen. Toiminta perustuu perheen kanssa yhteistyössä määritettyihin tavoitteisiin, yksilölliseen tilanteiden arviointiin ja sekä niiden saavuttamiseksi käytettävien menetelmien valitsemiseen. Prosessi on kivijalkana perheenjäsenten ja perhetyöntekijän väliselle suhteelle, ja sen eri vaiheissa perhetyöntekijä on koko ajan vuorovaikutuksessa perheen kanssa. Prosessiin sisältyy laadunhallinta. (Järvinen 2012, 102.)

Perhetyön prosessin määrittäminen on tärkeää, koska se antaa prosessissa toimijoille kokonaisvaltaisen kuvan mitä missäkin vaiheessa tapahtuu. Sen tarkoituksena on avata perheelle ja viranomaisverkostolle perhetyötä työskentelymuotona. Lapsen osallisuuteen keskitytään kaikissa perhetyön prosessin vaiheissa (Sosiaaliportti 2014)

6.2.1 Prosessin aloittaminen

Peruspalvelukuntayhtymässä lastensuojelun perhetyön asiakkuus tulee vireille lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kautta. Hän tekee lapsen tilanteesta lastensuojelutarpeen selvityksen. Tällöin on herännyt huoli lapsen, kehityksestä, hyvinvoinnista, kasvuun ja kehitykseen liittyvästä asiasta tai vanhemmuudesta. Perheessä on voinut nousta tarve lastensuojeluun muun muassa kriisitilanteesta, koulunkäyntivaikeudesta, päihdeongelmista tai vain perheen äkillisestä muutoksesta kuten sairaudesta. (PPKY perhetyön prosessi 2013)

Lastensuojelun tarve perheessä on voinut alkaa muun muassa perheen elämäntilanteen yhtäkkisestä muutoksesta, kriisitilanteesta, sairaudesta, koulunkäyntivaikeuksista tai päihdeongelmista. Perhetyön on mahdollista alkaa myös perheen omasta aloitteesta ja toiveesta. Myös tässä tilanteessa perheellä on voimassa lastensuojeluasiakkuus. Perheen asioista vastaava sosiaalityöntekijä perheen ja yhdessä vanhempien kanssa tekee päätöksen perhetyön aloittamisesta. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Lastensuojelulain 25§:ssä säädetään lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Lastensuojeluilmoituksen tekijä voi olla kuka tahansa, jolla on herännyt huoli lapsen kasvuun, kehitykseen tai turvallisuuteen liittyvästä asiasta. Myös 12 vuotta täyttänyt lapsi itse voi tehdä lastensuojeluilmoituksen tai hänen huoltajansa. Lastensuojeluilmoitus tehdään oman kunnan sosiaalitoimistoon joko kirjallisesti, käymällä paikalla henkilökohtaisesti tai puhelimitse. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Kun lastensuojeluilmoitus vastaanotetaan sosiaalitoimessa, arvioidaan ilmoituksen kiireellisyys välittömästi. Jos lastensuojeluilmoitus antaa aiheita jatkotoimenpiteisiin ryhdytään heti lastensuojelutarpeen selvittämiseen. Selvitys lastensuojelu tarpeesta aloitetaan seitsemän arkipäivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

6.2.2 Perhetyön alkaminen perheessä

Perhetyö perheessä aloitetaan aina aloituspalaverilla, johon osallistuvat perheen sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä sekä perheenjäsenet. Aloituspalaverissa keskustellaan perheen lastensuojeluilmoituksen sisältö sekä muut perheen tilanteeseen vaikuttavat asiat. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Aloituspalaverissa keskustellaan perheen tilanteesta sekä esille nousevista huolista avoimesti. Palaverissa kerrotaan myös perheelle, että kaikki käynnit kirjataan ylös sähköiseen järjestelmään. Aloituspalaverissa tehdään perhetyön sopimus ja perhetyön suunnitelma. Aloituspalaverissa perheelle kerrotaan, että heidän tulee sitoutua yhdessä laadittuihin perhetyön tavoitteisiin. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Perhetyön asiakassuunnitelma laaditaan yhdessä perheen kanssa. Tavoitteet suunnitelmaan laaditaan yhdessä perheen kanssa ja niistä pyritään tekemään mahdollisimman konkreettiset. Arviointi perhetyön onnistumisesta ja tavoitteisiin pääsemisestä pidetään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun perhetyö on aloitettu. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Perhetyön suunnitelmassa on mukana myös perhetyön palvelusopimus. Palvelusopimuksessa ilmenee yhteistyötahot, joihin perhe antaa olla yhteydessä. Kuitenkin aina ennen yhteydenottoa varmistetaan vielä lupa perheeltä. Palvelusopimukseen kirjataan perhetyön käyntien tuntimäärä,

ajankohta seuraavalle arvioinnille, lupa lapsen kuljettamiseen autolla sekä opiskelijan mahdollinen mukana oleminen perhetyönkäynneillä (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Palvelusopimuksesta käy ilmi myös perhetyön tuntimäärä, arviointien ajankohdat, kuljetuslupa sekä lupa opiskelijan mukanaoloon kotikäynneillä ja asiakastilanteissa. Jokainen perhetyöhön osallistuva (perheenjäsenet, sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä sekä muut mahdolliset yhteistyökumppanit) allekirjoittaa sopimuksen. (PPKY Kallion perhetyön prosessi 2013).

6.2.3 Työskentely perheessä

Käyntien sisältö perheessä määräytyy yhdessä laadittujen tavoitteiden perusteella. Perhetyöntekijä tukee perhettä ja sen jäseniä yksilöinä. Perhetyöntekijä mahdollistaa perheelle keskusteluapua, arjen toimintaan liittyvää ohjausta, vanhemmuuden arviointia, kasvuun ja hoitoon liittyvää ohjausta. Työskentely voi olla myös parisuhdeneuvontaa tms. Työskentely vanhempien kanssa on pääasiassa vanhemmuuden vahvistamista sekä arjen hallinnan ohjausta lapsiperheessä. Lapselle perhetyöntekijä on yksi turvallinen aikuinen lisää. Hän auttaa lasta kehittämään vuorovaikutustaitoja sekä työstämään tunne-elämää. Perhetyöntekijän tavoitteena on saada lapsen ääni kuuluville perheessä.

Perhetyöntekijä voi toimia myös lapselle/ nuorelle tukihenkilönä. Tukihenkilö osallistuu liikkumiseen, harrastuksiin ja erilaisiin toimintoihin yhdessä lapsen tai nuoren kanssa. Perhetyötä tehdään aina koko perheen kanssa. (PPKY lastensuojelun perhetyön prosessi 2013.)

Perhetyötä tehdään siihen saakka, kunnes työntekijältä poistuu huoli perheen tilanteesta, tai perhetyöstä ei ole perheen tilanteeseen apua eikä tavoitteisiin päästä. Aina perhettä ei voi auttaa perhetyöllä. (PPKY Kallion perhetyön prosessi 2013.)

6.2.4 Perhetyön arviointi

Perhetyön ensimmäinen arviointi tehdään 3 kuukauden kuluttua perhetyön aloittamisesta. Arvioinnissa tarkastellaan, miten suunnitelmassa tehtyihin tavoitteisiin on päästy ja mikä on perheen tilanne tällä hetkellä. Arvioinnin tarkoituksena on arvioida perhetyön sujumista perheessä. Arviointia tehdään jotta perhetyö olisi tavoitteellista. Perhetyön arviointiin osallistuvat ne henkilöt, jotka ovat olleet tekemässä perhetyön suunnitelmaa. (PPKY Kallion perhetyön prosessi.)

6.2.5 Perhetyön päättäminen

Päätös perhetyön lopettamiseen tehdään yhdessä perheen asioita hoitavan sosiaalityöntekijän, perheen ja perhetyöntekijän kanssa. Ennen perhetyön päättämistä perheelle selvitetään tukimahdollisuudet jatkossa. (PPKY Kallion lastensuojelun prosessi.)

6.3 Kirjaaminen asiakastyössä

Kirjaaminen on yksi perhetyön prosessiin kuuluvista tärkeistä osioista. Kirjaaminen vahvistaa sekä perheen, että työntekijän oikeusturvaa. Jokainen perhetyönkäynti kirjataan sen perheenjäsenen Efficatietojärjestelmään, jolla on lastensuojelun asiakkuus aktiivisena. (Kaija Koivusaari luentomateriaali 2013.)

THL:n raportissa: Asiakastyön dokumentointi sosiaalihuollossa sanotaan, että kirjaamisessa on tärkeää huomioida jokaisen asiakkaan yksilöllisyys. Tämä näkyy muun muassa siten, että perheessä, jossa on useampi lapsi, jokaisella lapsella on omat asiakirjansa joihin tiedot kirjataan.

Kirjaamista tehdään, koska se auttaa perhetyönprosessissa ja selkiyttää sosiaalityöntekijää perheen tilanteesta. Samalla se tuottaa totuudenmukaista näyttöä perheen tilanteesta. Kirjaaminen mahdollistaa myös lastensuojelun tavoitteisiin pääsyä ja niiden arviointia. Kirjaaminen laajentaa myös asiakkaan näkökulmaa perhetyöstä ja omakohtaisten perhetyön tavoitteiden seuraamista. (Koivusaari 2013.)

6.3.1 Asiakirjaan kirjattavat asiat

Kirjaamisen tarkoituksena on helpottaa perhetyön käyntien seuraamista ja arviointia. Lisäksi työntekijä tekee käyntinsä ja työn tuloksen näkyväksi, jota helposti voi tarkastella jälkikäteen. Kirjaamisessa on hyvä muistaa, että sinne tallennetaan vain käyntien osalta tärkeimmät seikat. Perhetyössä käyntien keskeisimmiksi asioiksi katsotaan ketä paikalla on ollut ja perheen tilanne tällä hetkellä. Myös muuttuneet asiat kirjataan. (Koivusaari 2013)

Kirjoittajan tulee aina tarkoin miettiä, mitä asioita kirjaa. Asiakirjoissa tulee olla riittävästi tietoa, ei liian niukasti tai laajasti. Asiakaskäynneillä käydyt keskustelut ja sovitut asiat ovat kirjaamisen tärkeimpiä tehtäviä, samoin päätösten perusteleminen. Jos asiakastilanteessa on useampia osallistujia, on osallistujien eri näkökulmat hyvä kirjata muistiin, jotta tilanteen moniulotteisuus tulee tallennetuksi. Pelkkä puheen kirjoittaminen ei kuitenkaan riitä, vaan on huolehdittava, että tapaamisen tarkoitus, keskustelut ja johtopäätökset tulevat kirjatuksi. (Laaksonen, Kääriäinen, Penttilä, Tapola-Haapala, Sahala, Kärki & Jäppinen 2011.)

Asiakirjoissa ei saa olla virheellisiä, tarpeettomia, puutteellisia eikä vanhentuneita tietoja. Asiakkaalla on oikeus pyytää oikaisemaan, poistamaan tai täydentämään virheellisinä pitämiään tietoja. Jos korjattavia virheitä on, ne on korjattava viipymättä asiakkaan vaatimuksesta tai oma-aloitteisesti. (Laaksonen ym. 2011.)

Kirjaamisen tulee olla tyyliltään asiallista ja totuuden mukaista, täytyy aina muistaa että myös asiakkaalla on lupa nähdä kirjatut tiedot. Tämän vuoksi kirjaaja voi kirjoittaessaan ajatella lukijaksi asiakkaan, jolloin tekstistä tulee ymmärrettävää ja selkeää ja kirjatuksi tulevat oleelliset asiat, jotka ovat asiakkaan asioita hoidettaessa nousseet esille. Näin asiakirjat ovat totuudenmukaisia ja ne voi näyttää asiakkaalle, hänen niin halutessaan. (Laaksonen ym. 2011.)

6.3.2 Asiakkaan osallisuus kirjaamisessa

Asiakkaan mukaan ottaminen on oleellista työn dokumentoinnin prosessissa. Se luo pohjan eettiselle tiedon keräämiselle (Kääriäinen, Leinonen & Metsäranta 2007, 47). Asiakkaan osallisuus kirjaamisessa, helpottaa avoimen ja luottamuksellisen asiakassuhteen syntymistä. Asiakkaan osallisuutta voidaan vahvistaa esimerkiksi

tiedottamalla asiakasta dokumentoinnista eli mitä asioita dokumentoidaan tietojärjestelmään ja mihin tietoja käytetään. Myös se, että asiakas saa tutustua asiakirjoihin niiden laatimisen jälkeen, lisää asiakkaan osallisuutta. (Laaksonen ym. 2011.)

Yksi keino osallisuuden lisäämiseen on myös se, että kertoo asiakkaalle mitä aikoo asioista kirjoittaa ja kysyy, mitä asiakas kokee tärkeiksi kirjaamisen kannalta. Asiakas ja työntekijä voit myös yhdessä kirjoittaa asiakirjoja. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole se, että vain asiakkaan näkemykset kirjataan ja jätetään kirjoittamatta ne asiat, joita asiakas ei halua kirjattavan. Siinä tapauksessa, että asiakkaan ja työntekijän näkemykset tilanteesta ovat erilaiset, nämä erimieliset näkemykset tulee kirjata. (Laaksonen ym. 2011.)

Silloin kun dokumentointi tehdään hyvin, se on osa laadukasta lastensuojelutyötä. Sen tarkoituksena on turvata työn suunnitelmallisuus ja jatkuvuus myös silloin, kun asiakasperhe vaihtaa paikkakuntaa tai perheen työntekijä vaihtuu. (Kääriäinen ym. 2007, 47).

7 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU JA TOTEUTTAMINEN

Ajatus opinnäytetyön tekemiseen ja aiheeseen tuli työelämästä keväällä 2013. Opinnäytetyön tekemisen aloitimme huhtikuussa 2013, ja perehdytyskansion valmistumisesta keskusteltiin lastensuojelun perhetyöntekijöiden tiimissä pitkin matkaa. Perehdytyskansion suunnittelussa on ollut mukana työelämän edustajia koko työn ajan, mikä on mahdollistanut kansion luomisen juuri työelämän tarpeita vastaavaksi. Opinnäytetyömme avulla pyrimme vastaamaan työelämässä esille nousseeseen tarpeeseen luoda perehdytyskansio Peruspalvelukuntayhtymä Kallion lastensuojelun perhetyöhön. Esittelimme tutkimussuunnitelman opinnäytetyöseminaarissa huhtikuussa 2013. Tutkimuslupa työlle saatiin Perhepalvelujohtajalta toukokuussa 2013.

Tämän jälkeen aloimme kerätä materiaalia ensin perehdytyskansiota varten, joka oli kerättyä heinäkuuhun 2013 mennessä ja myöhemmin teoreettista viitekehystä varten. Meillä oli koko työskentelyn ajan tiivis tuki työelämän edustajilta ja kansiota työstettiin yhteistyössä muiden perhetyöntekijöiden kanssa. Syksyllä 2013 pidimme ohjaavan opettajan, Kaija Koivusaaren, kanssa ohjauspalaverin, jossa esitimme alustavan sisällysluettelon, jonka mukaan aioimme edetä työmme suhteen. Opettajalta saimme ideoita työn tekemiseen.

Perehdytyskansion saimme valmiiksi määräaikaan mennessä, eli se valmistui Tammikuussa 2014. Kansio on ollut jo käytössä ja se on koettu tarpeelliseksi. Vuoden 2013 loppu meni teoriaa kirjoittaessa ja vuoden vaihteessa annoimme aikaansaannoksemme ohjaavalle opettajalle luettavaksi. Tammikuussa 2014 kirjoitimme auki toiminnallista osaa työstämme, eli työn tarkoitusta ja tavoitteita,

toteutusta ja arviointia sekä pohdintaa. Vuoden vaihteessa meille molemmille tuli kiire saada työ valmiiksi, joten työstimme sitä melkoisella aikataululla.

7.1 Työn jakautuminen

Tätä opinnäytetyötä on tehty parityönä, jolloin olemme jakaneet työtä tasapuolisesti. Tässä kappaleessa kerromme miten työskentely on tämän opinnäytetyön tekemisen aikana jakautunut. Jakaessamme vastuualueita työstä, otimme huomioon molempien ammatillisen taustan sekä yhteyden työelämään. Työn tekemistä yhdessä vaikeutti pitkä välimatka. Teimme paljon työtä kumpikin omalla taholla ja olimme paljon yhteydessä toisiimme omiin vastuualueisiin liittyen.

Anne Saaren vastuualueena oli materiaalin kerääminen perehdytyskansioon, sekä yhteydenpito työelämän välillä. Saari haastatteli perhetyöntekijöiden tiimissä perhetyöntekijöitä tavoitteena saada kerättyä heidän toiveet kansion sisällöstä. Perhetyöntekijät toivoivat kansiota löytyvän tietoa leimauksiin, palkanmaksuun ja yleisesti lastensuojelun perhetyöhön liittyen. Tarpeellisena koettiin myös tiimiin liittyvät asiat sekä työnohjaus. Näin ollen perehdytyskansiota oli helpompi työstää siten, että se palvelisi mahdollisimman hyvin juuri perhetyöntekijöitä. Heidi Vilmusen tehtävänä oli tarkastella kansiota uuden työntekijän näkökulmasta, arvioida työn toteutumista sekä ennen kaikkea sisältöä. Näin saimme tehtyä toiminnallisesta osuudesta sellaisen, joka varmasti palvelisi uutta työntekijää.

Työn teoreettiseen osaan teimme yhdessä johdannon työlle sekä avasimme opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen. Heidi Vilmunen kirjoitti teorian tietoa toiminnallisesta opinnäytetyöstä. Lisäksi Vilmusen vastuualueena oli teorian etsiminen ja kirjoittaminen perehdytyksestä. Tässä työssä hän on kirjoittanut perehdyttämisen määritelmää, lainsäädäntöä sekä perehdytyksen suunnittelun ja hyödyt.

Saari avasi teorian tietoa lastensuojelusta sekä lastensuojelun avohuollosta. Lastensuojelulakia avattiin yhdessä. Saaren vastuualueena oli perhetyöstä kirjoittaminen, hän kirjoitti teoriaa myös lastensuojelun perhetyöstä ja avasi perhetyön keskeiset periaatteet. Vilmunen kirjoitti vuorovaikutuksesta ja dialogisuudesta perhetyössä. Saaren työkokemuksen perusteella, oli hänen helppo kertoa ja kirjoittaa lastensuojelun perhetyöstä Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa. Yhdessä kirjoitettiin teoriaa kirjaamiseen liittyen.

Opinnäytetyön suunnittelu ja toteuttaminen on kirjoitettu yhdessä sekä pohdinta. Tässä opinnäytetyössä on kuitenkin molempien vastuualueista huolimatta tehty työtä yhdessä läpi koko työn. Työtä tehdessä olemme olleet paljon yhteydessä toisiimme puhelimen ja sähköpostin välityksellä ja yhdessä miettineen opinnäytetyön sisältöä. Koemme, että molemmat ovat tasapuolisesti osallistuneet työn tekemiseen omien taitojen ja ammatillisuuden mukaisesti ja olemme saaneet toisiltamme tukea tätä opinnäytetyötä tehdessä. Molempien tekijöiden näkemykset on huomioitu tämän opinnäytetyön tekemisessä tasapuolisesti.

7.2 Tavoitteiden toteutuminen

Ensimmäinen tavoitteemme oli tuottaa perehdytyskansio yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Mielestämme saimme toteutettua selkeän ja kattavan perehdytyskansion, joka palvelee työelämää. Kansiota on mahdollisuus työntekijöiden toimesta vielä täydentää ja lisätä siihen omaan kuntaan liittyviä tärkeitä seikkoja, jotka ovat oleellisia siellä tehtävässä lastensuojelun perhetyössä. Näillä asioilla tarkoitetaan muun muassa erilaisten tilojen käyttämistä perhetyötä tehdessä. Perehdytyskansio on tehty perhetyöntekijöiden toiveita ja ajatuksia kuunnellen eli tiiviissä yhteistyössä työelämän edustajien kanssa.

Peruspalvelukuntayhtymässä uuden perhetyöntekijän/opiskelijan vastaanottaa ja perehdyttää perhetyöntekijöiden tiimivastaava tai muu esimiehen osoittama henkilö. Hän esittelee talon ja ihmiset uudelle työntekijälle. Ensimmäisen päivän aikana käydään läpi perhetyöntekijän työhön liittyviä asioita. Tekemämme perehdytyskansio on otettu työelämässä käyttöön tammikuussa 2014 ja perhetyöntekijöiden tiimissä käydään keskustelua perehdytyskansion hyödyllisyydestä ja muunneltavuudesta kuntakohtaisesti.

Toisena tavoitteena opinnäytetyöllemme oli lastensuojelun perhetyön laadun kehittäminen. Laadunhallinnan tavoitteena on kilpailukyvyn parantaminen, asiakastyytyväisyyteen vaikuttaminen sekä liiketoiminnan kannattaminen. Laadunhallinnan avulla voidaan parantaa myös toiminnan tuottavuutta (Sosiaalialan työnantajat 2014) Tämän tavoitteen toteutumista on vaikea arvioida tässä vaiheessa, koska kokemuksia kansion käytöstä ei ole vielä tiedossamme. Mielestämme tämä voisi toteutua siten, että hyvän perehdytyksen saanut työntekijä voi työssään hyvin, ja siten myös kykenee hyödyntämään

ammattitaitoaan ja osaamistaan tehokkaammin. Tämä puolestaan lisää lapsiperheiden hyvinvointia, joka on yhteiskunnan kannalta tärkeää ja tavoiteltavaa.

Kolmantena tavoitteena oli helpottaa uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdytystä organisaatiossa. Tässä vaiheessa ei vielä ole tietoa Perehdytyskansioistamme uusi työntekijä tai opiskelija löytää työhön ja työsuhteeseen liittyvää, tarpeellista tietoa. Mielestämme kansion sisältö on sellainen, että uusi tulokas pystyy sieltä lukemaan tiedot, joilla pääsee työssä hyvin alkuun. Sisältöön voi myös palata, jos mieltä jää askarruttamaan jokin asia. Perehdyttävälle työntekijälle kansio on avuksi siinä mielessä, että kansioista löytyvät tärkeät tiedot tulevat heti perehdytettävälle tiedoksi. Kansio voi toimia ikään kuin muistilistana perehdyttäjälle, jotta asiat tulevat käsiteltyä.

Viimeinen tavoitteemme oli lisätä omaa tietoutta perehdytyksen merkityksestä työpaikalla, sekä lisätä omia valmiuksia lastensuojelutyön tekemiseen. Tutustuminen monipuolisesti perehdyttämiseen ja lastensuojelun perhetyöhön liittyvään teoriaan on lisännyt omaa tietouttamme kovasti. Perehdyttämisen tärkeyttä uusille työntekijöille ja muutosten yhteydessä ei pitäisi väheksyä ollenkaan. Usein kiireisessä työelämässä perehdyttäminen jää joko kokonaan saamatta tai se jää puutteelliseksi. Se vähentää työtehokkuutta, lisää tapaturmia ja virheitä, lisää epävarmuutta jne. Vaikka huolellinen perehdyttäminen viekin aikaa, kannattaa se vaiva nähdä, koska siitä saatava hyöty on molemminpuolinen. Lisäksi omat valmiutemme tehdä lastensuojelutyötä on lisääntynyt monipuoliseen teoriaan tutustumalla.

8 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa perehdytyskansio perhetyön perhetyöntekijöille Peruspalvelukuntayhtymä Kallion alueelle. Alue käsittää Alavieskan, Sievin, Nivalan ja Ylivieskan. Perehdytyskansiolle oli selkeä tarve ja lähtökohtana työllemme oli suora hyödynnettävyys työelämässä. Päätimme myös tuottaa kansion sellaiseen muotoon, että se on helppo ajan kuluessa päivittää.

Perhetyö on hyvin laaja käsite, ja sitä tehdään monella tapaa ja eri sektoreilla. Uudella työntekijällä voi olla vaikeuksia hahmottaa perhetyön sisältöä ja yrityksen toimintatapoja. Lastensuojelun perhetyö on yleensä korjaavaa perhetyötä, jossa perheiden ongelmat ovat jo jollakin tasolla kärjistyneet. Työntekijän on oltava itse hyvin motivoitunut ja tietoinen siitä, mitä perhetyöntekijän toimenkuvaan kuuluu ja mitkä ovat työn eettiset periaatteet.

Usealla meistä on kokemuksia sekä huonosta että huolellisesta perehdyttämisestä. Epävarma työntekijä ei pysty tuomaan osaamistaan ja ammattitaitoaan täysipainoisesti esille, ja tunteekin usein itsensä ulkopuoliseksi työyhteisössä. Nykyisin työmaailmassa kiire ja tuottava toiminta, ovat jokapäiväistä. Huolellisella perehdyttämisellä tähän tilanteeseen voidaan kuitenkin vaikuttaa, vaikka perehdyttäminen oman aikansa viekin. Tällaisessa moninaisessa työssä kuin perhetyö työhön perehtyminen tarvitsee käytännön työn opettelua vanhan työntekijän opastuksella.

Perehdytyskansiota laatiessamme, tulimme siihen tulokseen, että yksityiskohtainen työn sisällön kuvaaminen on mahdotonta, koska työtehtävät ja toimintatavat määräytyvät perheiden tarpeiden pohjalta. Kansion alussa toimme kuitenkin esille yleisesti perhetyön sisältöä ja tavoitteita, joissa ohjaaminen, tukeminen ja myös kontrolli erilaisissa yhteyksissä, ovat vahvasti mukana. Perhetyöntekijöitä haastatteleamalla saimme heidän toiveensa selville kansion sisällön suhteen, mikä hieman helpotti kansion tekemistä. On tärkeää, että perehdytyskansioista löytyy ne tiedot, joilla oikeasti on merkitystä perhetyötä tekeville uusille työntekijöille.

Perehdytyskansion alussa avasimme myös mitä lastensuojelun perhetyö tarkoittaa, kenelle se on tarkoitettu ja miten sitä on mahdollista saada. Kansiossa oli myös tärkeää tietoa perhetyöntekijän arkeen liittyvissä asioissa, kuten kilometrikorvauksien hakemisessa ja sairastumistapauksissa olevista toimintaohjeista. Kansioista löytyi myös kaikki tarpeelliset puhelinnumerot. Kokonaisuudessaan perehdytyskansio antaa napakan tietopakettien uudelle työntekijälle, jotta käytännön tekemiseen siirtyminen helpottuisi.

Työsuhteeseen liittyvien perusasioiden lisäksi yksi tärkeä aihealue perehdytyskansiossa on turvallisuus- ja toimintaohjeet asiakasväkivaltatilanteissa. Sosiaaliala on niin sanottu riskiala työväkivallan suhteen. Yhä useampi kokee työssään väkivaltaa tai sen uhkaa. Ymmärrettävästi jo väkivallan uhka voi aiheuttaa pelkoa ja ahdistusta työntekijälle. Lisääntyneet päihde- ja mielenterveysongelmat ovat usein väkivaltaisen käyttäytymisen syinä. Mielestämme uhkat ja riskit tulisi tuoda perhetyöntekijöiden tietoisuuteen heti työsuhteen alussa, kuten myös se, miten tulisi toimia uhkaavissa ja väkivaltatilanteissa. Tilanteiden purkuun tulee olla myös oma toimintamalli ja myös tämä löytyy perehdytyskansioistamme.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut antoisaa, mutta myös raskasta aikaa perheellisille tekijöille. Molemmilla kuitenkin oli halu tehdä opinnäytetyöt, ja tehtäviä jaettiin mielenkiinnon mukaan hyvässä yhteishengessä. Ajan löytäminen kirjoittamiselle, oli välillä haastavaa, mutta onneksemme tukiverkostot ovat olleet mahtavasti mukana ja mahdollistaneet opinnäytetyön tekemisen. Tosin säännöllisesti kirjoittaminen ei ole aina onnistunut, ja se on hieman hankaloittanut työn etenemistä.

Opinnäytetyötä tehdessämme vahvuuksiamme oli molempien työkokemus lastensuojeluntyöstä. Työn tekoa helpotti se, että tiesimme entuudestaan aiheesta ja sitä kautta teoreettisen viitekehyksen rajaaminen helpottui. Olimme tyytyväisiä, että saimme tehdä tiivistä yhteistyötä työelämän kanssa, se oli antoisaa ja opettavaista. Näimme mahdollisuutena lastensuojelun perhetyön kehittämisen PPKY Kalliossa. Lisäksi koemme, että opinnäytetyön tekemisen kautta oma ammatillisuutemme kehittyi ja saimme lisää teoretietoa lastensuojelussa työskentelystä.

Mahdollisia opinnäytetyöhömmme liittyviä uhkia miettiessämme nousi esille, että saadaanko perehdytyskansioista riittävän informatiivinen, mutta kuitenkin selkeä ja helposti luettava. Työelämän edustajilta saamamme palautteen mukaan, huolestamme on ollut turha. Työn toteutukseen ollaan oltu tyytyväisiä tilaajan, eli työelämän puolella sekä myös itse olemme olleet teokseemme tyytyväisiä. Koimme, että saimme tuotettua sellaisen perehdytyskansion, kun olimme suunnitelleetkin ja se tulee palvelemaan hyvin uusia työntekijöitä. Perehdytyskansiota on käytetty jo työelämässä ja se on koettu hyväksi tueksi uuden työntekijän perehdyttämiseen.

Opinnäytetyö tehdessämme saimme hyvin tukea ohjaavalta opettajalta sekä työelämäohjaajaltamme. Muutenkin yhteistyö työelämänedustajien kanssa sujui moitteetta ja saimme paljon kehitysideoita ja ohjeita työtä varten. Opinnäytetyön tekeminen on ottanut paljon voimia, aikaa ja työtä. Silti se on opettanut paljon projektin tekemisestä, yhteistyöstä työelämän kanssa, tiedon keräämisestä ja itsensä kanssa työskentelystä.

Mietimme, että jatkokehitysideana työllemme, voisi olla jonkinlainen perhetyöntekijän työkalupakki, jonka voisi liittää perehdytyskansioon. Kuten jo aiemmin mainitsimme, perhetyö on hyvin moninaista ja sitä voi tehdä todella monin keinoin ja menetelmin. Siksi olisi hyvä, jos uudelle työntekijälle olisi mahdollista antaa luettavaksi myös esittely yleisimmistä perhetyön menetelmistä. Esimerkiksi juuri valmistunut opiskelija, jolla ei ole aiempaa työkokemusta alalta, hyötyisi tästä varmasti. Uudessa tilanteessa, työsuhteen alussa, voi kaivata rohkaisua oman työtteen sekä toimintatapojen muodostamiselle. Myös vanhempi työntekijä, jolla työkokemusta on jo kertynyt, voisi hakea työkalupakista uusia lähestymistapoja. Työkalupakinkin tulisi olla helposti päivitettävä, jotta siihen voisi lisäillä uusia, hyväksi koettuja toimintatapoja ja – menetelmiä, joista työntekijät voisivat hyötyä.

LÄHTEET

Heino, Tarja.2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Stakes. Helsinki.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi - perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Kangas Pirkko. 2003. Perehdyttäminen palvelualoilla. 3.painos. Työturvallisuuskeskus TTK, palveluryhmä. Edita Prima.

Kangas Pirkko. 2007. Perehdyttämisen suunnittelu ja toteutus. Nykypaino Oy.

Kjelin E. & Kuusisto P-C. 2003. Tulokkaasta tuloksentekijäksi. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Koivusaari Kaija. Luentomateriaali. Centria ammattikorkeakoulu. 2013.

Kupias P. & Peltola R. 2009. Perehdyttämisen pelikentällä. Tampere: Juvenes Print.

Laaksonen M., Kääriäinen A., Penttilä M., Tapola-Haapala M., Sahala H., Kärki J. & Jäppinen A. 2011. Asiakastyön dokumentointi sosiaalihuollossa. Opastusta asiakastiedon käyttöön ja kirjaamiseen. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/d68ab232-88fc-4478-8c21-91164a177a1a>. Luettu 29.1.2014.

Laki: Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Laki: Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

Lepistö Irma. 2004. Työpaikkakouluttajan käsikirja. 2.painos. Alfabox Oy.

Kääriäinen A, Leinonen A & Metsäranta H. 2007. Lastensuojelun dokumentointi. Helsinki. 3. uudistettu painos. Yliopistopaino.

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki – Johdatus perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa R. Nätkin & J. Vuori. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Penttinen A. & Mäntynen J. 2009. Työhön perehdyttäminen ja opastus. Www-dokumentti.

Saatavissa:http://www.tyoturva.fi/files/800/Tyohon_perehdyttaminen2009.pdf.
Luettu: 16.1.2014.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio.Www-dokumentti.
Saatavissa:<http://www.kalliopp.fi/index.asp> Luettu: 18.1.2014.

Pietiläinen Erja. Selvityksiä 2003:11. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Pyhäjoki J. 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa teoksessa Reijonen. Mikko Voimaa perhetyöhön. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Reijonen M. (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Rönkkö L. & Rytönen T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.

Sosiaali- ja terveys ministeriö. www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu
Luettu 23.10.2013.

Sosiaali- ja terveys ministeriö. www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/avohuollon_tukitoimet .Luettu 17.1.2014.

Sosiaalialan työnantajat. Www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.sosiaaliala.fi/sosiaalialan_tyonantajaliitto/fi/elinkeinoasiat/laadunhallinta/laatutyo_on_osa_arkea.php. Luettu 2.2.2014.

Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoproessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/prosesi/>Luettu 18.1.2014.

Sosiaaliportti. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mitaonlastensuojelu/arvojtaperiaatteet/>. Luettu 16.12.2013.

Strömmer Riitta. 1999. Henkilöstöjohtaminen. Helsinki: Oy Edita Ab.

Taskinen S. 2007. Lastensuojelulaki- soveltamisopas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Työturvallisuuskeskuksen julkaisu. 2003. Perehdyttäminen palvelualoilla. 3.painos. Edita Prima Oy.

Työturvallisuuden verkkokurssi. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://webhotel2.tut.fi/index.php>. Luettu 18.10.2013.

Vartia Maarit. 1992. Työhön perehdyttäminen sosiaalitoimessa ja terveydenhuollossa teoksessa Elovainio Marko Perehdyttäminen ja tiimityö. Sosiaali- ja terveyshallitus raportteja 47. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Vilen M., Seppänen P., Tapio N. & Toivanen R. 2010. Kohtaamisia perheissä – menetelmiä perhetyöhön. Helsinki:Kirjapaja.

Vilka H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka H. & Airaksinen T. 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: http://vilka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf. Luettu 18.1.2014.

PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ
KALLIO

PEREHDYTYSKANSIO
LASTENSUOJELUN
PERHETYÖ

2014

Sisällys

- 1. LASTENSUOJELUN PERHETYÖ**
 - 1.1 Kuinka lastensuojelun perhetyö alkaa?
 - 1.2 Perhetyön työn sisältö ja tavoitteet

- 2. PERHETYÖN PROSESSI**
 - 2.2 Työskentelyn aloittaminen
 - 2.2.1 Aloituspalaveri
 - 2.2.2 Perhetyön suunnitelma
 - 2.2.3 Työskentely
 - 2.2.4 Työskentelyn arviointi
 - 2.2.5 Työskentelyn lopettaminen

- 3. TYÖSUHTEESEEN LIITTYVÄT ASIAT**
 - 3.1 Toimenpiteet työsuhteen alkaessa
 - 3.2 Oikeudet atk-ohjelmiin
 - 3.3 Palkka
 - 3.4 Matkalasku
 - 3.5 Työaika
 - 3.6 Työvuorolistat
 - 3.7 Toteutumat
 - 3.8 Toimenpiteet sairastuessa
 - 3.9 Tilapäinen hoitovapaa
 - 3.10 Työterveyshuolto
 - 3.11 Oman auton käyttö
 - 3.12 Kirjaaminen

- 4. TIIMI ASIAT**
 - 4.1 Perhetyöntekijöiden tiimi
 - 4.2 Työnohjaus
 - 4.3 Lastensuojelun perhetyöntekijöiden tiimi
 - 4.4 Tiimin pelisäännöt
 - 4.5 Koulutukset
 - 4.6 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

- 5. TURVALLISUUS JA TOIMINTA ASIAKASVÄKIVALTATILANTEISSA**
 - 5.1 Asiakasväkivalta ilmiönä
 - 5.2 Asiakasväkivallan tunnistaminen riskinä
 - 5.3 Asiakasväkivaltatilanteisiin varautuminen vuorovaikutuskeinoin
 - 5.4 Toiminta väkivaltatilanteessa
 - 5.5 Hätävarjelu
 - 5.5 Tilanteen purku

- 6. Yhteystiedot ja toimipisteet**

PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ KALLIO

VISIO 2012

Kallio – hyvän elämän perusta

Kallio tarjoaa asiakkailleen
laadukkaita palveluita
taloudellisesti kestäväällä tavalla
ja vaikuttavasti.

Kallio on innostava, innovatiivinen ja osaava
työyhteisö, joka edelläkävijänä
aktiivisesti vahvistaa alueen
vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä.

PERUSTEHTÄVÄ

**Kallion perustehtävä on järjestää alueen asukkaille
sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut oikeatasoisina,
oikea-aikaisina ja oikeassa paikassa.**

**Kallio edistää alueen asukkaiden hyvinvointia
ja terveyttä.**